

ПОЧЕРК ОДНОГО РЕЖИМУ

→ 2

НАШ АРХІВ: ЕШЕЛОНИ ІШЛИ НА СХІД...

→ 6

№ 21-22
травень 2019

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА
УКРАЇНЬСЬКА
ГАЗЕТА

літературно-художня, публіцистична

КРИМСЬКА ХРЕСНА ХОДА РОСІЙСЬКОЇ «ГОЛОВНОЇ БОЙОВОЇ ІКОНИ»

НА ЧАСІ

*Храми, каплиці і ікони,
І ставники, і мирри дим,
І перед образом Твоїм
Неутомленіє поклони.
За кражу, за войну, за кров,
Щоб братню кров пролити, про-
сять*

*І потім в дар Тобі приносять
З пожару вкрадений покров!
(Тарас Шевченко. «Кавказ»)*

28 квітня глава Російської православної церкви (РПЦ) патріарх Московський і всієї Русі Кирило після Великоднього богослужіння у московському храмі Христа Спасителя освятив ікону «Спас Нерукотворний», створену коштом президента РФ Володимира Путіна для головного храму Збройних сил РФ, який споруджується у парку «Патріот» у підмосковній Кубинці до 75-річчя перемоги над нацизмом у Другій світовій війні, що відзначатиметься у 2020 році.

ВІТАЛІЙ СОЛОНЧАК

Ікону вносять до Олександро-Невського собору в Сімферополі

9 5-метрова культова споруда, котра має стати третьою за висотою серед православних храмів світу, буде духовним, навчально-методичним і просвітницьким центром для військовослужбовців, священників і цивільних осіб. Тим часом російські ЗМІ називають створення згаданого храму «яскравим прикладом продовження традиції спорудження на Русі військових православних храмів, які уосо-

блюють духовні та історичні цінності народу».

«Спас Нерукотворний» – назва канонічного зображення Святого лику Ісуса Христа, який, за переказом, дивним чином з'явився на шматку матерії і був переданий Спасителем слугі царя Авгара V. На сучасній «військовій» версії цієї ікони від РПЦ лик Христа оточують образи Пречистої Божої Матері Казанської, Володимирської (у давнину – Вишгородська), Смоленської та Тихвинської, роз-

ташовані на рельєфах, котрі зображують знакові події в історії російської держави, а також образи архангела Михаїла та святих покровителів різних родів російських військ: Миколи Чудотворця, Андрія Первозванного, святої великомучениці Варвари, пророка Іллі, Олександра Невського, Федора Ушакова, а також київських князя Володимира та княгині Ольги. Також зазначається, що згадана ікона була створена вручну за традиціями російського іконопису XIV-XV ст. з використанням старовинних технологій і поміщена у позолочений бронзовий складень масою близько 100 кг; сама ж вона важить 30 кг.

Проект ікони розробив академік Російської академії мистецтв, народний художник РФ Василь Нестеренко. Під час її оформлення було використано «звятижну» російську зброю: основу становить лафет знаряддя XVII ст., у дошки якого вмонтовані два приклади від гвинтівок, з якими російські вояки штурмували перевал Шипки під час російсько-турецької війни 1870-х рр. При цьому російська преса зазначає, що митці Сре-тенських майстерень створили не копію, а абсолютно новий образ Спаса Нерукотворного – лик Христа, зображуваний на «корогвах російського війська, з якими воно йшло у бій».

30 квітня російський «військовий Спас» розпочав хресну ходу храмами РПЦ та військовими частинами ЗС РФ, щоб вклонитись йому могли православні віряни «з усіх куточків нашої батьківщини». Першим «куточком» цілком очікувано став окупований Крим.

На севастопольському аеродромі Бельбек майбутню головну ікону головного військового храму держави-окупанта, котрий споруджується в тому числі й на кошти, зібрані у кримських єпархіях Української православної церкви Московського патріархату (УПЦ МП), за благословенням митрополита Сімферопольського і Кримського УПЦ МП Лазаря зустрічали кримські священники Дмитро Кротков і Василь Гумаров, які відповідають за співпрацю Сімферопольської і Кримської єпархії УПЦ МП з окупаційними військовослужбовцями.

Першим у Криму іконі вклонився командувач на той час ЧФ РФ, а тепер Північного флоту, віце-адмірал Олександр Мойсеев. У дорозі ікону супроводжували голова Синодального відділу РПЦ щодо взаємодії зі ЗС та правоохоронними органами єпископ Клиньський Стефан і заступник міністра оборони РФ, очільник головного військово-політичного управління ЗС РФ генерал-полковник Андрій Картаполов.

→ 3

КРИМ У ТВОРАХ ІНОЗЕМНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ТЕЧЕ ДУНАЙ У ЧОРНЕ МОРЕ...

→

8

ПОЧЕРК ОДНОГО РЕЖИМУ

ВИСТАВКА

У Національному комплексі «Експо-центр України» (ВДНГ) 18 травня 2019 року відкрилася виставка інсталяцій, присвячених 75-й річниці пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу, під назвою «Врадений Крим. Історія депортації». Про це повідомляє кореспондент «Укрінформу».

Виставка розмістилася в одному з павільйонів Експоцентру, в декількох залах якого розміщено 10 тематичних інсталяцій, які розповідають про те, як почалася і проходила 75 років тому депортація кримськотатарського народу. Про пережите горе і страждання кримськотатарського народу розповідають інсталяції «Світанок», «Пісковий годинник», «Шлях додому», «Повернення», «Посмішка Сталіна», «Світло», «Зруйнований півострів», «Мапа депортації», «Портрет літнього чоловіка» та інші.

На презентації проекту, що відбулася напередодні офіційного

відкриття, виступили перший заступник міністра інформаційної політики України Еміне Джапарова, історик Гульнара Бекирова, керівник проекту Фатіма Османова, автори інсталяцій, художники Антон Логов, Ельзара Сейдаметова, Айдер Хатіп, Андрій Качуро.

«П'ять років тому Україна відкрила для себе кримських татар як частину української політичної нації. Сьогодні в Україні і в світі є інтерес до Криму і кримських татар, є запит на вивчення цього народу і розуміння його генетичного коду, політичної організації, культури, побуту», – зазначила Еміне Джапарова.

За її словами, найвірніший спосіб розповісти про кримських татар –

це провести глядачів через фрагменти історичних подій, не тільки через депортацію 1944 року, і дати зрозуміти, що вони відчували в цей час, чому завжди хотіли повернутися до Криму, через які труднощі вони пройшли і з якими знову стикнулися в 2014 році.

Як зазначила Джапарова, з 10-ти інсталяцій, представлених на виставці, центральною є «Посмішка Сталіна». Її автор, український художник Антон Логов, ніби говорить, що у злочину 1944 року є обличчя, і геноцид кримськотатарського народу – не єдиний злочин, який скоїв Сталін.

«Голодомор, виселення інших народів з Криму і Кавказу – це цинічна політика СРСР, коли, з

одного боку, на весь світ транслювався меседж про дружбу народів, а з іншого боку, розчерком пера диктатора виселялися цілі народи, творилися голодомори. Це все – почерк одного режиму, й інсталяція розповідає про це», – пояснила перший заступник міністра інформполітики.

Координатором даного проекту є режисер Фатіма Османова. У проекті вона представила власні роботи, зокрема, інсталяцію «Світанок», яка на прикладі однієї сім'ї розповідає про депортацію, що проходила на світанку. Ефект присутності в ній на світанку 18 травня 1944 року з'являється, якщо заходиш у звичайну кімнату, яка ще зберегла тепло людей, які жили там, сідаєш на ліжко, з якого щойно забрали людину, яка спала на ньому, одягаєш навушники і вмикаєш монітор. Після цього починається розповідь тієї самої людини, яку дитиною зірвали з цього ліжка 75 років тому.

Друга робота координатора проекту – інсталяція «Пісковий годинник». Вона виконана у формі пісочного годинника, на яких відзначені ті 15 хвилин, що були дані кримським татарам на збори перед вигнанням з рідної домівки.

«18 травня 1944 року всім кримським татарам дали 15 хвилин на

З 10-ти інсталяцій, представлених на виставці, центральною є «Посмішка Сталіна». Її автор, український художник Антон Логов, ніби говорить, що у злочину 1944 року є обличчя, і геноцид кримськотатарського народу – не єдиний злочин, який скоїв Сталін.

збори, і в моїй інсталяції показано цей час, який було виділено, аби вони зібрали свої речі і покинули батьківщину», – розповіла Фатіма Османова.

У нижній частині інсталяції годинника показані торбинки-вузлики, що висять у повітрі, які люди встигли зібрати за 15 хвилин, а верхня її частина складається з білих тканин, які символізують савани.

«Під час депортації і в перші роки життя у вигнанні не було можливості ховати померлих людей, і ці шматочки білої тканини символізують душі безвинно померлих», – розповіла координатор проекту.

Виставка-інсталяція триватиме у Національному комплексі «Експоцентр України» (ВДНГ) в Києві до 27 травня.

Підготував Ігор СВІТЛИЧАНИН
Фото – «Укрінформ»

У КИЄВІ ВШАНУВАЛИ ПАМ'ЯТЬ ЖЕРТВ ГЕНОЦИДУ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО НАРОДУ

У суботу, 18 травня, в Києві на Майдані Незалежності пройшов жалобний мітинг, присвячений 75-им роковинам геноциду кримськотатарського народу. До заходу долучилися кілька сотень людей різних національностей, які проявили свою солідарність зі співвітчизниками в окупованому Криму та вшанували пам'ять жертв депортації кримськотатарського народу.

На мітингу виступили голова Меджлісу кримськотатарського народу Рефат Чубаров, му-

фтії Духовного управління мусульман України «УММА» Саїд Ісмаїлов, муфтії ДУМ АРК Айдер Рустамов, ректор ТНУ імені В. Вернадського Володимир Казарін, народний депутат України Микола Княжицький, глава Партії зелених України Віталій Кононов, дисидент Ігор Козловський, а також активіст міжнародного руху

за звільнення Криму і солідарність з кримськотатарським народом #LIBERATECRIMEA Сергій Пархоменко.

Ведучим мітингу був член Меджлісу кримськотатарського народу, глава Кримськотатарського ресурсного центру Ескендер Барієв.

На заході виступили представники Меджлісу кримськотатар-

ського народу, ТНУ імені Вернадського, народні депутати України, а також громадські активісти.

Резолюцією Всеукраїнського траурного мітингу пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу учасники заходу звернулися до парламентів країн-членів ООН визнати депортацію кримськотатарського народу актом геноциду; закликали міжнародні організації, перш за все, ООН, Європейський Союз, Раду Європи, ОБСЄ, а також усіх світових лідерів і громадських діячів докласти всіх зусиль для невідкладного дотримання Росією норм міжнародного права і звільнення окупованих територій, включно з Кримом.

Також у резолюції наголошується на необхідності створення між-

народного трибуналу для судового переслідування посадових осіб Російської Федерації, відповідальних за вчинення військової агресії проти України і тимчасової окупації Криму, що призвело до серйозних порушень міжнародного гуманітарного права.

Крім того, учасники мітингу вимагають від Президента України, Верховної Ради і Кабінету Міністрів України вжиття ефективних заходів, спрямованих на надання правової допомоги політ'язням та підтримки їхніх сімей, забезпечення прав і свобод громадян України, які проживають у тимчасово окупованому Росією Криму.

Інформація надана Кримськотатарським ресурсним центром
Фото Георгія ЛУК'ЯНЧУКА

КРИМСЬКА ХРЕСНА ХОДА РОСІЙСЬКОЇ «ГОЛОВНОЇ БОЙОВОЇ ІКОНИ»

→ 1

НА ЧАСІ

ВІТАЛІЙ СОЛОНЧАК

У супроводі роти почесної варти кортеж прибув до Херсонесу, де біля пам'ятника святому апостолові Андрію Первозванному ікону зустрів благочинний Севастопольського округу УПЦ МП о. Сергій Халюта і духовенство благочиння, а також військовослужбовці з'єднань і частин ЧФ РФ та мешканці окупованого Севастополя. Хресною ходою образ було перенесено до Свято-Володимирського собору на території музею-заповідника «Херсонес Таврійський», де відбувся подячний молебень, очолюваний єпископом Стефаном. За словами Андрія Картаполова, Севастополь був обраний не випадково: «По-перше, саме тут у 988 році охрестився князь Володимир, який потім охрестив усю Русь. Це — колыска нашої православної віри. По-друге, 9 травня ми будемо відзначати 75-ту річницю звільнення Севастополя від німецько-фашистських загарбників, і нам би хотілося, щоб головна ікона була саме тут, на кримській землі».

«Військовий Спас» пробув у Севастополі до 2 травня. Наступного дня ікону доправили до Олександрівського собору, який є кафедральним храмом Сімферопольської і Кримської єпархії УПЦ МП. За словами «глави Криму» Сергія Аксьонова, який взяв участь в урочистостях, наразі РПЦ та МО РФ приділяють велику увагу розвитку духовності військовослужбовців; ікона ж, котра прибула до Криму, «нагадує про те, що кожен чоловік має свій військовий обов'язок перед нашою Росією». Віце-адмірал Олександр Мойсеев додав, що «Спас Нерукотворний» «віддавна є покровителем російського війська».

Не лишився осторонь і кримський митрополит УПЦ МП Лазар, який виступив після подячного молебню з такими не-

«Військовий Спас» у Свято-Володимирському соборі на території музею-заповідника «Херсонес Таврійський» у Севастополі

двозначними репліками: «Ця святиня створена для головного храму збройних сил нашої вітчизни. Протягом усієї історії нашої вітчизни церква завжди благословляла нелегке військове служіння, молилася за надання перемог, а у скорботні дні ділила з народом біль втрати загиблих на полі бою. Радісно, що сьогодні церква й армія, як і раніше, знов об'єднані у служінні народові, про що й свідчить ця дивна ікона, перед якою вже звершується молитва за мир, єдність і згоду в нашій батьківщині, за її збереження від будь-якого неприятели. Молитовно бажаю всім військовослужбовцям нашої країни міцності душевних і тілесних сил, мужності й успіхів у шляхетному служінні вітчизні».

У заходах участь узяли понад 1200 людей – у тому числі єпископ Ялтинський Нестор, секретар єпархії о. Олександр Якушечкін, сімферопольські благочинні оо. Богдан Северин та Іван Шимон, священники міських парафій УПЦ МП, військовослужбовці ЧФ РФ, курсанти Росгвардії та МВС РФ, представники «казачества», Юнармії, «Кримпатріотцентру»,

учні кадетських класів сімферопольських шкіл.

5 травня головна російська військова ікона прибула до феодосійського храму святої великомучениці Катерини (сюди її допомагав доправляти командир з'єднання ВПС і ППО Південного військового округу РФ в окупованому Криму, генерал-майор Микола Верєпах), 7 травня – до керченського храму Івана Предтечі (у церемонії взяв участь заступник командувача ЧФ РФ віце-адмірал Сергій Ліпін), 8 травня – до джанкойського собору Пресвятої Богородиці, 11 травня – до єваторійського Свято-Миколаївського собору. 12 травня «військовий Спас» повернувся до севастопольського гарнізонного храму ЧФ РФ на честь Архістратига Божого Михаїла. 13 травня під час святкування дня ЧФ РФ ікона пройшла на катері від Графської пристані севастопольською затокою вздовж стоянки кораблів ЧФ РФ, після чого вирушила до Ростова-на-Дону, а звідти – у подальше «турне» з'єднаннями та частинами військових округів держави-агресора, в тому числі й за межами РФ.

Вочевидь, ікони вагою в майже півтора центнери для мо-

литов за «перемоги російської зброї» видалося замало. 8 травня у МО РФ повідомили, що на ЧФ РФ було доправлено ковчег із часточками мощів святих покровителів російських військових – апостолів Петра й Андрія Первозванного, святителя Миколая Чудотворця, великомучеників Георгія Побідоносця, Пантелеймона Цілителя та Варвари, преподобного Сергія Радонезького, «праведного воїна» Федора Ушакова. Було анонсовано, що ковчег привезуть до Володимирського собору в Севастополі, після чого він «подорожуватиме» Росією та окупованими нею територіями разом із «військовим Спасом» і з ним-таки у 2020 році буде виставлений у головному храмі ЗС РФ у Підмосков'ї.

Сучасне російське православ'я в умовах «вставання з колін» і «боротьби з фашизмом» у Придністров'ї, Абхазії, Південній Осетії, Криму, ОРДЛО, Сирії зазнало коректури: зараз воно просить ті сили, в які вірить (навіть чи тут йдеться про Бога), щоб війна була. Як і належить – благословенна та священна, за «правое дело». До неї система «військово-патріотич-

ного» виховання готує населення РФ та окупованих нею територій практично з пелюшок. Не в останню чергу задіяна в цьому процесі й церква: структура, яка має закликати до миру і сприяти його встановленню, продовжує благословляти «собираніє земель русских». Активно у працю включаються представники РПЦ та її філій на вже «зібраних» територіях – зокрема, у Криму, де місцеві ієрархи та клірики УПЦ МП уже неприховано називають Росію не інакше як «наше отечество» і моляться о «дарованні побед властям и воинству ея».

Найчіткіше сублимація «культу святої Перемоги» відобразилася у створенні «бойової ікони», яку возять країною, розпочавши її маршрут із територій, «звільнених від українського фашизму». Причому на цих територіях підтримує та благословляє ці акції церква, яка тут підкреслює свою приналежність до Московського патріархату, а на вільній території України зрікається цієї приналежності і подає себе як «єдину істинну церкву українського народу».

Втім, відкритим залишається питання: що на меті мають подібні «військово-духовні» «флешмоби»? Чи не готуються у МО РФ до «4-ї оборони Севастополя»? Можливо, ця структура всерйоз намагається за допомогою «російського православ'я» як найголовнішої «духовної скрепи государства» «вернуть России её былую мощь и славу» за заповітами «святих отців», котрі стверджують, що «якщо відбудеться уцарювання армії – Росія стане непереможною»? До речі, хотілося б згадати, що в сюжеті телеканалу ЗС РФ «Звезда» про прибуття «головної військової ікони» до окупованого Криму Москва була безпеліційно названа «центром православного світу» (sic!), а Севастополь – «місцем, де почалася історія всієї РПЦ». Може, саме цю істинну держава-агресор спробує довести іншим державам за допомогою «непобедимого русского оружия»?

ФОТО З ВІДКРИТІХ ДЖЕРЕЛ

СПОГАДИ

Продовження

Зателефонував один знайомий, з колишніх військових. Запропонував мені посаду «зам-командира частини кримської армії» – сам він збирався стати командиром. Зарплата в 16 000 гривень, соцпакет, квартира в перспективі. «А чому саме мені пропонуєш?» – запитав я. Відповідь вразила – «Ну мне ж нормальные нужны!». Ще полякав мене трішки – «не їдь на Україну, там на вас завели кримінальні справи, там на вас уже чекає Правий сектор»... блін, власним народом лякав!

ЛЕОНІД МАТЮХІН

Зазвичай наради з командирами підрозділів комбриг проводив кілька разів на день. Однак як виявилось потім, крім нарад з усіма командирами підрозділів, комбриг Сергій Стороженко проводив також закриті наради для «своїх» – усіх командирів підрозділів, крім командира дивізіону Сергія Мусяєнка та комбата гірських піхотинців Юрія Головашенка. Ці двоє були не свої, не перевальненські.

Сумніви в правильності дій командування почали закрадатися після референдуму, однак повної впевненості не було – не вистачало інформації. Десь у той час замполіт Валерій Бойко, викликаючи мене в якихось справах, між іншим спитав, хто може залишитися служити в Криму, а хто однозначно буде виходити на материк – уже тоді складав список тих, хто служитиме окупантам, але виглядало це як проста цікавість.

Після проведення референдуму комбриг перестав виходити на ранкові шиккування бригади. Це почало викликати занепокоєння, адже бійці повинні бачити і відчувати, що командир завжди з ними. На загальній офіцерській нараді сказали про це комбригу. Він погодився.

Також на одній із нарад з офіцерами він озвучив вимогу росіян здати зброю, а також пропо-

Завантаження танків на станції Джанкой для відправлення в Україну

А МАМА ЗРОЗУМІЄ...

Біла військової частини у Перевальному, березень 2014 р.

зицію окупантів – вступити на військову службу в російську армію. Тим, хто бажає продовжити службу в ЗС України, буде надана можливість виїзду з Криму – окупанти навіть транспорт нададуть. Третім варіантом була можливість взагалі звільнитися – комбриг обіцяв контрактників звільнити своїм наказом; з офіцерами складніше, їх міг звільнити лише командувач.

Інформацію довели до всього особового складу. Почався броунівський рух. Точної дати не пригадую – було це десь 17-19 березня.

На одній із нарад з командирами підрозділів комбриг передав

на перегляд командирам штат нової, вже російської, бригади. У відповідній графі поряд з посадою розміри грошового забезпечення були зазначені у гривнях та складали доволі кругленькі суми – від 16 до 25 тисяч. Крім того, комбриг зазначив, що російським командуванням для всіх офіцерів, які бажають перейти на бік Росії, вже закуплені квартири в Алушці. Новина про квартири доволі швидко поширилась серед офіцерів частини, особливо молодших.

Настрій падав прямо пропорційно швидкості подій, що відбувалися. Зранку після пе-

ревірки особового складу по прибутті з нічного патрулювання дали вказівки навести порядок у спальному приміщенні та відпочивати. Потім комдив зайшов до нас у кабінет та запитав: може, чимось зайняти особовий склад. На що ми відповіли, що нехай краще відпочинуть. Комдив розізлився, мовляв, потрібно чимось займатися, крім патрулювань і очікувань чогось. Якщо чесно, то в самих уже руки трохи опускались. Стан постійної напруги породжував апатію до всього. Потрібна була фізична праця. Тож командир батареї організував спортивно-масову роботу – хлопці пограли в волейбол, розім'ялися.

А ще люди ламалися – морально. Доходило до анекдоту. Наш начштабу дивізіону Андрій Решетняк, родом із Харківщини, за сніданком у складі дивізіону виходив на материк, за обідом звільнявся з лав Збройних Сил, а за вечерею зі словами: «Я что, должен ждать, пока правосеки моих родных там будут резать!» переходив на службу до росіян.

А ще люди ламалися – морально. Доходило до анекдоту. Наш начштабу дивізіону Андрій Решетняк, родом із Харківщини, за сніданком у складі дивізіону виходив на материк, за обідом звільнявся з лав Збройних Сил, а за вечерею зі словами: «Я что, должен ждать, пока правосеки моих родных там будут резать!» переходив на службу до росіян.

Ми не зважали, знаючи, що все за нього вирішувала дружина. Але, на жаль, таких офіцерів було багато.

В людях треба розбиратися краще. Люди дуже сильно змінюються, особливо в критичних ситуаціях.

Мішу Юрченка, замполіта гірських піхотинців, Валерій Бойко усунув від батальйону та замінив на Віталія Лісовенка – старшого офіцера відділення по роботі з особовим складом, свою праву руку. Привід – незадовільна робота з людьми. Однак усе стало зрозумілим згодом, адже в штаті російської бригади відділення по роботі з особовим складом не було, і Віталія Лісовенка, напевно, потрібно було кудись розмістити. Під нього вже завчасно, ще формально не здавши бригаду, і звільняли місце. І ще одне – в критичній ситуації зміна командування ні до чого доброго не приводить. Напевно, хтось хотів дезорганізувати гірських піхотинців, адже вони були основною силою бригади.

20 березня, четвер. У передчутті чогось-чогось. Не все зрозуміло. Командири батальйонів шушукуються нишком між собою. Комдив із ними також. Отримали команду здати зброю. Не хочеться здавати пістолет, передчуття чогось-чогось... Гірсько-піхотний забарикадувався в казармі, нікого до себе не

підпускають. Мамки-няньки-жонки деяких офіцерів матюкаються – Юра Головащенко ще війну нам тут зробить. Але ні... щось не вийшло... в голові промайнула думка брати зброю і охочим проситися до гпб... щось там не вийшло, комдив розчарований. Напевно, змова комбатів не вдалася, чи щось інше – історія покаже. Шикуються, здаємо зброю. Відчуття досади і програшу. В обід отримали команду від комбрига здавати зброю на склад.

Не пам'ятаю, як ночували цю ніч. 21 березня... день вибору. Контрактників звільняють зі служби. Хлопці збирають речі. Комдив пошуквав нас, попрощався з бійцями, попросив, незважаючи ні на що, залишатись людьми до кінця. Ми свою долю вибрали. Важко, і водночас легко. Не пригадую, що було в ті дні на політичному фронті, тож не можу пов'язати події в одне ціле. Всі прощаються, запевняють одне одного в дружбі.

Важко. Вийшов на дах казарми. Вогневі точки і РЕБівські глушилки ще не прибрали. В частині вже маячать якісь російські офіцери – щось там труть у штабі з командуванням бригади. Якийсь пі.р почепив перед казармою «аквафреш», сержант Байбуз його зняв – ми ще тут, ми ще нікуди не ділися. Телефонував своєму колишньому командир дивізіону в Сімферополі – вони вже підписують контракти... вагається, не знає, що робити. Та хрін його знає, що робити – ти підполковник, а не я, ти нас вчив, а зараз питаєш, що робити.

...Вже в травні багато з тих, хто вчив мене розумному, доброму, вічному, поверх медалей за 10, 15, 20 років бездоганної служби та орденів Збройних Сил України начеплять медаль «За возвращение Крыма» і стануть у парадний стрій із тими, хто в березні дивився на них крізь приціл автомата, і хто офіцерами їх навряд чи вважатиме. Важко зрозуміти, як поважні люди з такою легкістю розміняли зароблений життям авторитет на зарплату в «тбіщах», які з часом перетворюються на непотрібний папір. І ким вони залишаться в пам'яті? Жили без слави, і підуть без честі. Честь – вона коштує занадто дорого, не кожному по кишені. Потрібно вибирати, що втрачати...

З огляду на це зампотех дивізіону Андрюха Плахотний (кримчанин, залишився там) повів себе набагато чесніше і порядніше пе-

Біля військової частини у Перевальному, березень 2014 р.

ред своїми товаришами по службі і перед державою Україна в цілому (його КамАЗ, в який він вкладав свою душу і свої гроші, прийшов на материк закритий на ключ (ключ був у схованці), не розграбований (навіть автомагнітола на місці), хоча міг приїхати «окремий автомобільний корпус»... і це за жалюгідну «общагу» і «від зарплати до зарплати»), ніж багато тих, «хто був зразком офіцерства» до цього, яких Україна балувала «і славою, і рубльом» (тобто гривнею).

Прикро, що щирі українці-тарасигригоровичі перейшли служити на бік Росії, а росіяни і кримчани залишилися вірними присязі, кинули свої квартири і поїхали в чудесну країну НКУДАГУА, де їм квартири, напевно, вже й не дадуть (Влад Селезньов, Леонід Матюхін – країно, ти постійно їх бачиш по телевізору, скажи їм спасибі, це вони витягували інформаційну війну в Криму).

Прикро, що замість мене в 12-ту ротацію в Косово поїхав інший, який залишився служити Росії, а мене не взяли, бо не морпіх!.. Удвічі прикро, що той інший виявився ще й земляком. І не важливо, навіщо я хотів туди поїхати – заробити грошей чи змінити обстановку після розлучення з дружиною (она була ні в чем не винова-а-та, ні дома, ні пристанища, какая ж

тут семья... аты-баты, аты-баты).

Найбільше викликало подив зрадливість старших і вищих офіцерів – полковників та адміралів. А держава витрачала кошти на їхню освіту, нагороджувала орденами і медалями, давала квартири, відправляла в іноземні місії.

Вже остаточно видно поділ на «русских» і наших.

Вечері збирались замполітським «кодлом» посююкатись. Вадим, мій психолог, родом з Дніпропетровщини, тримається, хоча дружина-кримчанка, яка працює в кримській прокуратурі, «пресує» його залишатися... син росте. Допиваємо останні краплі спирту з похідної спиртівки... ох і гидка річ. Завтра хтось збере речі і піде додому, бо місяць не бачив доньку, а хтось піде на склад одержувати нову форму – «цифрову флору» і жовту тропічку з рудими черевицями (а-а-а, руді черевики – завжди мріяв. У америкосів є, у росіян є, а у нас немає!). У кожного завтра буде свій шлях, а зараз – останні краплі спирту і розмови про дружбу... а спиртяга противний, пластмасою віддає...

Єдине, що було зроблено неправильно і про що комдив Сергій Мусієнко шкодував, – це те, що бійцям було надано можливість звільнитись і поїхати додому. Адже потім

ми доклали певних зусиль, щоб повернути їх до строю. Повернулася переважна більшість. Однак потрібно було одразу порушити питання про передислокацію усім складом дивізіону.

Ніс – пес польового вузла зв'язку 36-ї бригади берегової оборони і загальний улюбленець 2-ї казарми. Вірний до кінця. Чомусь найважче прощатися з собакою. Він не розуміє, чому багато хто йде, адже у них, у собак, немає зрадників...

22 березня. Ранок. Вадим здався, пішов підписувати контракт. Здався і Валик Ляшенко – начальник штабу зенітного дивізіону, «дружина, діти, жити десь треба тощо». Нас пошуквали на плацу. «Рассея» на місці, решта – праворуч. Як нас мало! Десь третина від усіх. Хоча відчуваємо моральну перевагу – немов орли перед падаллю.

А колишні товариші по службі вже йшли на речовий склад отримувати російську форму – окупанти працювали оперативно, завозили форму на склад, в ідальню завезли нове обладнання, у містечку навколо військової частини розпочали видавати паспорти.

У військово-містечко, звідки напередодні, попередньо домовив-

...Важко зрозуміти, як по-важні люди з такою легкістю розміняли зароблений життям авторитет на зарплату в «тбіщах», які з часом перетворюються на непотрібний папір. І ким вони залишаться в пам'яті? Жили без слави, і підуть без честі. Честь – вона коштує занадто дорого, не кожному по кишені. Потрібно вибирати, що втрачати...

шись з росіянами, вивели на материк розвідроту 25-ки, заходили з речами російські десантники – вже в беретах. На КПП висів прапор ВДВ. Заїхала рота на БТР-80, які до цього «никались» десь поблизу в полях.

Зібрали речі, сіли з комдивом в його машину, поїхали додому, в Сімферополь, у військовий гуртожиток. Дружина з донькою одразу ж запропонували сходити в кіно переглянути мультфільм, який щойно вийшов у прокат. І хоча замполіт частини запрошував «попрощатися», я віддав перевагу сім'ї – доньку не бачив понад місяць. Враження не передати. Ідеш у маршрутці, дивишся на все, ніби ти з іншої планети сюди потрапив, ніби не було нічого протягом останнього місяця, і люди живуть, як жили, один ти, ідіот, з автоматом місяць сидів у частині. На залізничному вокзалі бігали озброєні люди в «горках» і балаклавах, і відчуття було, неначе вони зараз зупинять маршрутку і будуть тебе затримувати – я такого ніколи не відчував, це було для мене новим.

Зателефонував нашим контрактникам, які в цей час саме проїжджали Джанкой, де також орудувала самооборона. Все нормально, виїхали всі. Вони вже на материк, а що буде з нами – невідомо.

22 березня 2014 року блокована російськими військами в пункті постійної дислокації протягом 20 днів бригада де-факто припинила своє існування як бойова одиниця. Рештки бригади, які залишились вірними присязі, та деяка частина озброєння і військової техніки відповідно до рішення керівництва держави у квітні 2014 року були передислоковані на материкову частину України та продовжували виконувати завдання за призначенням у складі Військово-Морських Сил, у тому числі і в зоні проведення антитерористичної операції.

Далі буде...

НАШ АРХІВ

ЕШЕЛОНИ ІШЛИ НА СХІД...

Продовження

Нарешті прикотили трап, і нам дозволили зійти. Я начеб пролетів над трапом і ступив на такий самий, як і в ташкентському, московському... аеродромах, сирій бетон Сімферополя Акьмесджита, не задумуючись, прийнявши несподіване, миттєве рішення, помчав праворуч – там горіли вогні – сигнали аеродрому, що вказували, де закінчується бетон і починається природна кримська земля. Та земля, пригорща якої у вузлику, скільки пам'ятаю себе, як святиня, висіла над моїм ліжком.

ШЕВКЕТ РАМАЗАНОВ

Цю пригорщу землі, замість шматка хліба на дорогу, взяла з собою під час депортації все та ж мудра бабуся Суваде. Вузлик побував разом з бабусяю в костромських лісах, а затим вона привезла його до Узбекистану й одного разу, тричі поцілувавши його, із сльозами на очах передала моїй матері. «Нехай висить над головою біля ліжечка Шевкетика. Прагни туди, на батьківщину, синку», – ледве промовила вона тоді. Невдовзі бабуся померла. Моя мама виконала заповіт своєї матері – та пригорща землі й понині висить над моїм ліжком. А зараз я частково виконаю заповіт бабусі – уперше зустрінуся з рідною, святою для мене землею. Ось вона... З пожухлим розмаїттям осінніх трав. Навколо темно і безлюдно.

Я пожбурих на бетон валізку і, не шкодуючи, що забрудню новенький світлий костюм, опустився на коліна, обійняв землю мого дитинства і цілував, цілував її. А сльози текли струмком... Нагріб пригорщу землі, розтер в долонях і ближче придивився до неї – така ж, як і в Узбекистані, тільки чорніша, отже, – родючіша. Ось і вся різниця. Та це для когось, а для мене – вона особлива, рідна. Земля моїх пращурів. Зараз я це не тільки зрозумів, а й словна відчув усім серцем і душею... Та довго роздумувати було ніколи, і я, підхопивши в руку валізку, кинувся наздоганяти пасажирів, що прямували до аеровокзалу.

* * *

Водій таксі «ЗиМ» швидко набрав належних пасажирів, у тому числі двох полковників, і помчав у напрямку до Севастополя. За Сімферополем почало світати. Я жадібно вдивлявся обабіч траси, побачене порівнював з тим, що розповідали старші. А згодом не втерпів, звернувся до водія, чоловічини років за тридцять:

– Давно тут мешкаєте?

– Відтоді, як народився, юначе, – відповів він, м'яко усміхаючись. – Звичайно, не рахуючи трьох років служби в армії на Далекому Сході. А чому зацікавився, хлопче?

– Та так... Подумав: може, знаєте старі назви... Нові ні про що не говорять.

– Ти що, кримський татарин?

– Еге-еж, – протягнув я і закивав головою.

Водій вивільнив праву руку від керма і простягнув її мені:

– З приїздом, любий, на рідну землю! Уперше зустрічаю кримця після вашого виселення. Жаклива була справа...

Я перервав його, помітивши дорожний знак з написом «Скалістое», запитав: «Яке село?»

– Тавбадракь.

Я занотував до записничка стару і нову назви, щоб потім розповісти мамі і родичам...

Ось і ще на повороті напис «р. Альма». – А це що означає?

– Ну річка ж. «Альма!» «Алма бою»... Чув?

– Та-ак. Здогадалися ж, додали м'який знак, і все по-іншому. Ніякого сенсу.

Водій усміхався, слухаючи мої перший погляд наївні роздуми.

ФОТО З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

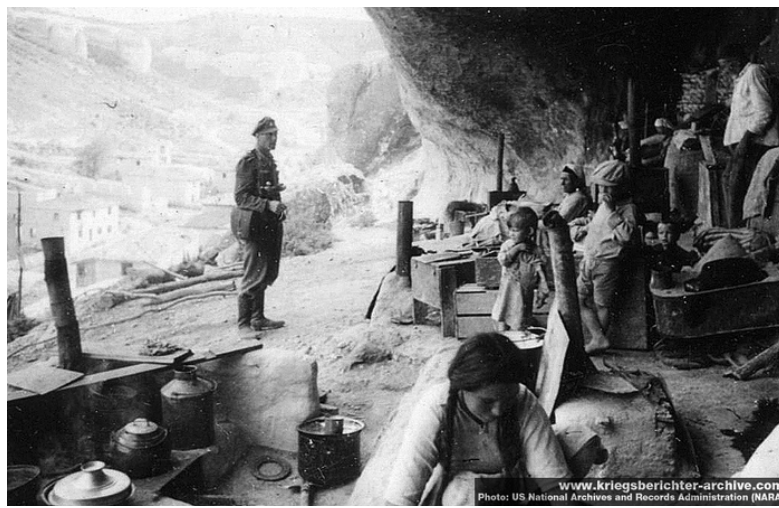

ФОТО З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

ФОТО З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

Місцеві мешканці під час війни жили у найближчих печерах

За Бахчисараєм водій звернув мою увагу на дорожний знак «Сирень» влево» і сказав:

– Те ж саме, про що ти говорив. По-вашому «Сюйрень». Що це означає, не знаю, але впевнений, що нічого спільного з російським «сирень» не має.

При слові «Сюйрень» у мене защемило серце. І я промовив:

– Отже, нас саме тут, як худобу, набивали до товарняків.

– Не згадуй, брате, не опускай голови, все уладнається, – промовив водій, нахмуривши брови.

Далі ми їхали мовчки. Я пильно вдивлявся в поля і сади, ущелини і гори... Воістину казковий світ...

Нарешті назустріч трапилась вівиска із знайомим словом «Инкерман». Отже, рідне село Черкез-Керман теж десь поруч. Але як воно тепер називається і як туди потрапити? Водій такі замість відповіді на мої запитання тільки знизав плечима.

На автовокзалі Севастополя всі почали виходити з машини. Зібрався вийти і я, але водій затримав мене, пообіцявши розшукати

А зараз я частково виконаю заповіт бабусі – уперше зустрінуся з рідною, святою для мене землею. Ось вона... З пожухлим розмаїттям осінніх трав. Навколо темно і безлюдно. Я пожбурих на бетон валізку і, не шкодуючи, що забрудню новенький світлий костюм, опустився на коліна, обійняв землю мого дитинства і цілував, цілував її. А сльози текли струмком...

потрібну адресу. А полковники, які мовчали всю дорогу, залишаючи «ЗиМ», потиснули мені руку, сказали:

– Спасибі вам, юначе. Коли б кожен так любив рідні місця, як ви, не було б спустошених, покинутих сіл...

* * *

Без великих труднощів розшукали потрібну мені вулицю Батумську, і незабаром ми тепло попрощалися з добрим водієм.

Господарі – дядя Коля і тьотя Маша, яким я передав листа від покійного дяді Ягья, зустріли мене, як рідного. Скільки було розповідей, спогадів, сліз. На третій день перебування в Севастополі дядя Коля, тьотя Маша і двоє їхніх молодих родичів повезли мене в Черкез-Керман. Вони показали хатину дідуся, я напився з криниці холодної води, набрав як святиню пляшку цієї водиці для матері і родичів, вкинув до кишені кілька камінчиків і, довго не затримуючись, поїхав назад до Севастополя. Дорогою всі мовчали: я перебував у якомусь шоківому стані, а мої провідники не наважувалися заговорити.

Тоді тут стояло близько чотирьох десятків будиночків. Вже у вересні 67-го їх залишилося менше половини, а в 75-му, коли я привіз сюди маму, дружину і дітей, в селі не залишилось жодного помешкання, дерева було викорчувано і долину зорано. Село було знищене як неперспективне. З того часу, певно, людська рука не торкалася до цієї родючої землі... А джерельна вода, чиста, як сльоза, досі струмком тече через трубу, котра збереглася з тих давніх пір, і зникає невідомо куди під землю.

Є родюча земля, вода, яка тут воістину дорожча від золота, бажання людей відродити село. «Чому

б не зробити цього?» – міркував я. Можна відміряти в долині приблизно дев'яносто-сто ділянок – і споруджуй собі сучасні помешкання, відроджуй родове село – до того ж електроенергію і асфальтвікву вже підведено до кошари – образно кажучи, до воріт півторакілометрової черкез-керманської долини. І я знаю, що таких сіл, як наше, – спалених, покинутих, а затим стертих з лиця землі як безперспективних, де залишилось коріння мого народу, тільки в гірських і передгірних районах Криму – сотні. Їх треба відбудовувати, відроджувати!

* * *

Ось уже понад два роки я живу в Криму. Нещодавно серед листів, одержаних редакцією, я знайшов один, адресований особисто мені. Незнайомий чоловік на ймення Зейтулла, житель села Красний Мак Бахчисарайського району, запрошував до Черкез-Кермана (с. Крепкое) на зустріч односельців. Повідомляв, що 2 травня на сході вирішуватиметься питання про відбудову стертого з лиця землі рідного для нас обох і наших предків Черкез-Кермана. Як не поїхати!

Незважаючи на дощ, зібралось нас чоловік двадцять п'ять – стариків, людей середнього віку, молоді та дітей. Старі люди впізнавали одне одного, цілувались, плакали, знайомили молодих... На розвилці доріг, що ведуть на Ескі-Керман і Черкез-Керман, одна літня жінка зупинила нас і повідомила, що тут було останнє кладовище нашого коя – села. Всіх померлих до війни та у воєнні роки ховали тут. Святе для кожної людини, незалежно від національної приналежності, кольору шкіри, віросповідання, місця.

Однак тут і сліду не було від кладовища – на рівному, як стіл, зеленому полі самотньо стояло всихаюче старе дерево.

– Поглянь, кьардаш – брате, кругом гори, каміння, там неможливо було копати ями, от і вибрали наші предки це місце під кладовище (тут тоді було невелике підвищення), – пояснила жінка на ймення Султаніє, яка на час депортації нашого народу зустріла свою шістнадцяту весну.

Один дідусь запропонував присісти навпочіпки, прочитав коротку молитву. А коли всі підвелися, той же дідусь зі сльозами на очах мовив:

– Це єдине, що ми можемо зробити для наших предків...

Останні будинки Черкез-Кермана (1969-й рік)

Черкез-Керман. 1944 і 2014 рр.

Тут до розмови втрутився організатор зустрічі, з вигляду моложавий, але який уже переступив п'ятдесятирічний рубіж, Зейтулла:

– Ні, ви в даному випадку не праві, емджє (дядю)! Ми сьогодні для того і зібralися сюди, хоч багато хто, певне, через негоду не зміг приїхати, щоб обговорити питання про те, що ми можемо зробити для відродження Черкез-Кермана, щоб хоч якось потурбуватися про пращурів наших...

– А чи можливо це? – засумнівався старий.

– А чому б і ні! – вже гарячкував Зейтулла.

«Ось це черкезкерманець, справжній горець!» – подумав я. Адже ж даремно по всьому гірському Криму про черкезкерманців ходили чутки, як про людей гарячих і емоційних!

Біля кошари, набитої кольору талого весняного снігу вівцями, закінчився асфальт, прокладений від Заланкоя (с. Холмовка). Далі в до-

лину, обрамлену напівголими невисокими скелями, ми прошкували стежиною, утоптану, певно, чабанами, екскурсантами чи просто любителями тутешньої неповторної екзотики. Тепер люди говорили між собою, як давні знайомі, а багато хто (особливо молоді) здивовано дивилися на печери – диво рук людських чи диво природи. Тут жили мої пра... пра... пра... А потім вони, очевидно, почали будувати сучасні житла...

* * *

До війни в Черкез-Кермані мешкало близько 200 сімей. В роки війни, як і скрізь, всі здорові чоловіки пішли на фронт. Старики, жінки і діти, залишивши свої помешкання, поселилися в печерах. Вони, ці печери, що нині видаються мені рядочком будиночків однієї широкої вулиці, врятували життя багатьом черкезкерманцям. Через наш кої ішли фашисти на Севастополь, звідси наступали наші війська виз-

воляти місто-герой. Тут все було: снаряди, бомби, міни, перестрілки. Партизанський рух...

– Багато помешкань було знищено, деякі спалили німці за участь родичів у партизанському русі, – розповіла мені Султаніє.

Запитай, любий читачу, в будь-якого кримського татарина: що таке втратити рідну землю? І він просто й дохідливо, без філософських викрутасів пояснить – обірвати історичні корені етносу, забути батьківську мову, свою багатотисячлітню історію і культуру, звичаї і традиції, що передавалися від покоління до покоління... Або відповідь ще простіше: «Не дай, Аллах, навіть кровному ворогові опинитися в моїй шкурі...». А не хочеш запитати, будь ласка, послухай пісні і мелодії мого народу, створені за роки вигнання...

Тільки відомі московські музичні етнографи Е. С. Алексєєв і Л. І. Левін за останні три роки записали на магнітну стрічку і платівки більше

Запитай, любий читачу, в будь-якого кримського татарина: що таке втратити рідну землю? І він просто й дохідливо, без філософських викрутасів пояснить – обірвати історичні корені етносу, забути батьківську мову, свою багатотисячлітню історію і культуру, звичаї і традиції, що передавалися від покоління до покоління... Або відповідь ще простіше: «Не дай, Аллах, навіть кровному ворогові опинитися в моїй шкурі...».

двохсот наших трагічних пісень в Узбекистані і близько ста – в Криму. В них – пахощі гірських лісів і степових трав, солоних вод морських, звуки гірських річок і водограїв, безмірний сум за отчим краєм...

Тут є над чим поміркувати – зокрема, над специфікою національного характеру. А характер, як відомо, нерозривно пов'язаний з долею народу. Тому я і не подивувався впевненості Зейтулли та інших моїх односельців у тому, що Черкез-Керман буде відроджено, що тут незабаром виростуть добротні сучасні будівлі, як колись, будуть свої магазинчики і кав'ярня, невеликий дитсадочок і початкова школа, і на одній-єдиній вулиці села лунатимуть дзвінки дитячі голоси.

І не турбуйтеся, дідусю, буде тут, звичайно, й обгороджене, доглянуте кладовище. Життя є життя. Воно не вічне. Але зв'язок поколінь мусить бути вічним, безперервним...

Не встигли ми спорожнити останні фільджани – чашки традиційної кави, привезеної в термосах, злегка попоїсти, як почав накрапати дощ. І він обіцяв бути сильнішим.

– Час додому, діти мої! – скомандував цього разу старий. – А то, не дай Аллах, дитлашня застудиться. А нам зараз, звісно, хвороби ні до чого...

І ми, обійнявшись одне з одним, стали прощатись. Я звернув увагу, як старий втирав хустинкою мокрі від сліз очі. Що стало причиною появи тих сліз? Травень сьогоднішній чи той далекий травень? Чорний травень 1944-го? Чи ешелони, що ішли на Схід?..

*Переклав
Данило КОНОНЕНКО
«Кримська світлиця» №19,
за 14 травня 1994 року*

КРИМ У ТВОРАХ ІНОЗЕМНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ЄВРОПЕЙЦІ ДОБРЕ ЗНАЮТЬ, ДЕ РОЗТАШОВАНИЙ КРИМ: СЕВАСТОПОЛЬ, БАЛАКЛАВА, АЛЬМА ТОЩО УВІЙШЛИ НЕ ЛИШЕ ДО ЇХНЬОЇ ІСТОРІЇ, А Й НАВІТЬ ДО МІСЬКОЇ ТОПОНІМІКИ. КРИМ УВІЙШОВ ДО АМЕРИКАНСЬКОЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУР, ЗОКРЕМА РУМУНСЬКОЇ, АЛЕ МИ ДУЖЕ МАЛО, НА ЖАЛЬ, ЗНАЄМО ПРО ЛІТЕРАТУРУ НАШИХ СУСІДІВ.

ФОТО З ВІКІПЕДИЇ (ДЖЕРЕЛ)

«У Мангупі брат княгині Ісак-деспот скорився туркам і відчинив їм браму фортеці».

З Білгорода-Дністровського по тай вийшли два кораблі з молдавськими ратниками і пищальми. Їх очолював другий брат княгині, Александр Палеолог. ... Молдавська рать знаєцька напала на Мангупську фортецю. Османський гарнізон був посічений. Александр страпив брата. Але одразу ж султан звелів своїм беям взяти Мангуп в облогу».

Міхаїл Садовяну
«Життя Штефана Великого»

ВАЛЕРІЙ ВЕРХОВСЬКИЙ

В історичних романах класика румунської літератури Міхаїла Садовяну (1880–1961) описане далеке минуле Молдавського князівства. Не дивно, адже письменник родом саме з-під Яс, колишньої столиці Молдови.

У 1945 році Садовяну переклав твори Т. Шевченка «Іван Підкова» та «Садок вишневий коло хати». Згодом написав передмову

ТЕЧЕ ДУНАЙ У ЧОРНЕ МОРЕ...

до першого румунського видання Шевченкового «Кобзаря» (1957). А гетьману Підкові письменник присвятив історичну повість.

Тема україно-румунських стосунків присутня у кількох його творах, хоча часто великої різниці між «руським» і «українським» письменник не робив, що цілком виправдано з огляду на епоху, про яку він писав у романах «Штефан Великий» і «Брати Ждер», — про XV століття. Але цією двозначністю скористалися радянські перекладачі, нав'язуючи «русский» як прямий відповідник «русинському» чи «руському».

Як відомо, розквіт Молдавської держави пов'язаний з іменем великого князя Штефана чел Маре (Великого), а саме 1457-1504 роками. У сусідній Валахії в цей час правив, до речі, Влад Цепеш (Дракула).

Економічні і політичні зв'язки між українськими землями і Молдовою були досить міцними. До сфери інтересів Молдови входив і Крим, який в останню чверть XV століття зазнав вирішальних геополітичних трансформацій.

«Ждер» з румунської — куниця. Роман-трилогія «Брати Ждер», створений Міхаїлом Садовяну в 1932-1942 рр., розповідає про історичні події, що переплелися з долею братів, прізвищем яких і названо цю книгу. Серед персонажів роману є, наприклад, товариш і наставник Іонуца — Петру на прізвище Татару, предки якого були з кримських татар. «Татару — найвідданіший з моїх людей», — так каже батько братів Ждер.

Новини з Криму, добрі чи загрозливі, визначають і політичну «погоду» в Молдові, і долі про-

стих людей. Кохана дівчина Іонуца, молодшого з братів, Настя, викрадена кримцями, опинилася в гіршому полоні. Іонуца одразу кинувся звільнити її, брати подалися йому на підмогу.

Якщо трилогія «Брати Ждер» — монументальна сага, що безліччю деталей дає картину тогочасного життя, то «Життя Штефана Великого» — скоріше, белетризована біографія монарха та історична хроніка його епохи, часів становлення князівства Молдова.

«У 14-й день вересня року 1472-го зупинився перед фортечним ровом у сутінках кортеж княгині Марії Мангупської з піркелабом* Четатя-Алба** Лукою та боярами, що виїхали зустріти її... Того ж вечора почалося блискуче весілля».

Князівство Феодоро опинилося тоді затиснутим у лещатах між Османською імперією та Кримським ханством. У 1475 році його розгромлено остаточно, 15 тисяч готів загинуло, а решта продані в рабство. Але й досі у кримських татар поширені чоловічі імена Ернест і Ервін, що звучать геть не по-тюркськи, а серед субетносу ялибойлю світлі волосся і колір очей трапляються нерідко.

«У Криму, під мурами рідного міста Марії, де були гробниці її батьків і скарби, вивезені у вигнання останніми Палеологами, стояли турки. Грізно пливли по хвилях султанські галери, гриміли постріли.

Молдавські воїни, які зайняли бійниці Мангупа, стояли на смерть. Стіни були міцні, ворота закуті в залізо... Але торговці завжди хитріші за воїнів: поки молдовани билися, слідує на-

ФОТО З ВІКІПЕДИЇ (ДЖЕРЕЛ)

казу свого повелителя, спритні купці встигли здати свою фортецю, заплативши потрібну кількість золота, а збитки вони незабаром повернули через зиск від нових обладунків».

Бій дали лише Солдайя і Мангуп.

«Закуті в броню яничари взяли в облогу Мангупську фортецю й узялися громити її ломовими пищальми, поки не пробіли стіни в шести місцях, крізь які ринули полчища осадників. Жоден захисник не лишився живий: молдавські воїни пали всі до останнього, відстоюючи руїни стін і вежі. Александр Палеологу розпорили живіт, а голову його повезли до Візантії, на той далекий берег, де колись царювали його предки».

Історія Криму насичена артефактами та подіями, яскравими дійовими особами та забарвлена

Економічні і політичні зв'язки між українськими землями і Молдовою були досить міцними. До сфери інтересів Молдови входив і Крим, який в останню чверть XV століття зазнав вирішальних геополітичних трансформацій.

переважно у криваво-червоне... Вона повчальна, адже вивчення минулого має на меті, насамперед, відвернути повторення помилок попередніх поколінь. Та, як не прикро, наші сучасники постійно повторюють ті кроки, що й сотні років тому призводили до катастрофічних наслідків на півострові.

* Піркелаб — воевода

** Четатя-Алба — Білгород-Дністровський

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ: «МИ НИКОЛИ НЕ ВИЗНАЄМО ДУХОВНОЇ ЕКСПАНСІЇ МОСКВИ НА ПІВОСТРОВІ...»

Митрополит Київський і всієї України Епіфаній дав інтерв'ю нашій газеті та обговорив з її головним редактором Андрієм Щекунем актуальні питання Православної Церкви в Криму. Які кроки робить ПЦУ для захисту своїх вірян в анексованому Криму і чи можемо ми розраховувати на підтримку світової православної спільноти — про це та інше читайте в наступному номері «Кримської світлиці».

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-художня і публіцистична газета
Свідчення про державну реєстрацію КВ № 23715-13555Р від 06.02.2019 р.

Засновники

Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка
Громадська організація «Кримський центр ділового та культурного співробітництва «Український дім»

Адреса редакції
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1;
тел.: +38 (044) 498-23-65

Видавець
ТОВ «Видавничий дім
«Українська культура»

Директор

В'ячеслав ЮРЧЕНКО
Головний редактор
Андрій ШЧЕКУН
Дизайн та верстка
В'ячеслав ЮРЧЕНКО

Поліграфічний комбінат
ТОВ «Типографія «Від "А" до "Я"»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40
тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51
Розповсюдження і реклама
тел.: +38 (044) 498-23-64

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори. Рукописи не рецензуються і не повертаються. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову. Зміст газети поширюється на умовах ліцензії СС ВУ 3.0, якщо відсутні інші вказівки.

Передплата на газету
Передплатна ціна на 2019 р.:
на 6 місяців — 153,56 грн.
на рік — 304,52 грн.

У передплатній ціні враховано вартість доставки до вашої поштової скриньки і вартість оформлення абонемента.

Передплатний індекс

90269

Наклад 1000 прим.
Ціна договірна

21

940020
820157
4